

Säädösehdotusten vaikutusten arvioinnit

Vaikutusarviointien laatu ja sen kehittäminen

Tarkastusvaliokunta 3.6.2020

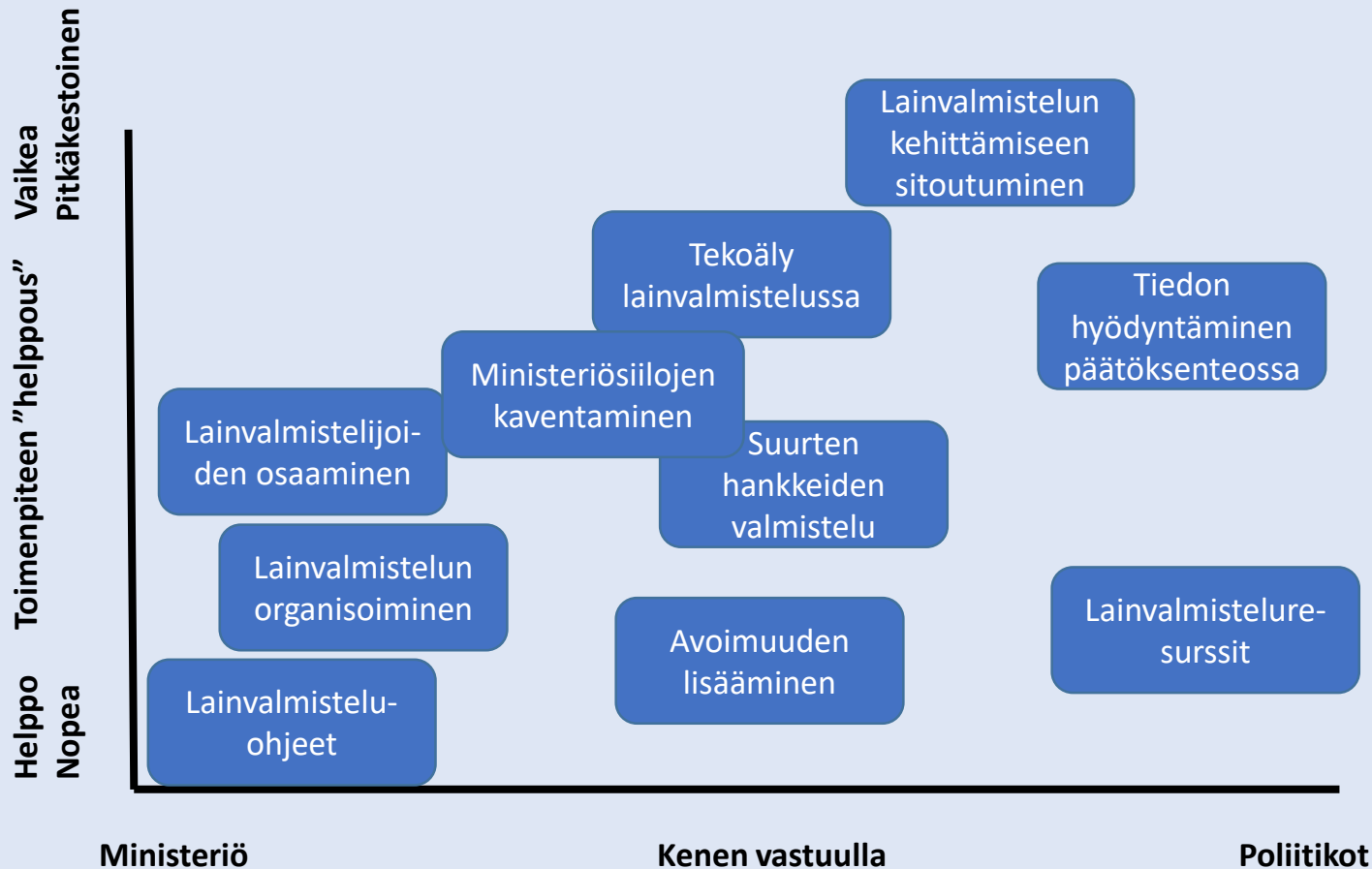
Professori Anssi Keinänen

Tutkimusjohtaja Jussi Pajuoja

Keskeiset selvitystehtävät

- Vaikutusten arviointien merkitys lainvalmistelussa (ohjeet & tosiasiallinen)
- Vaikutusten arviointien laatu ja kattavuus vaikutuslajeittain
- Jälkiarviointien rooli
- Kotimaisen lainvalmistelun tila suhteessa muihin maihin
- Tiedon hyödyntämisen haasteet lainvalmistelussa

Lainvalmistelun kehittäminen

Kehittämissuositukset

- 1) Vaikutusarvointiohjeet tulee päivittää
- 2) Tiedonhallintaa tulee vahvistaa vaikutusarvioinnissa
- 3) Lainsäädännön arvointineuvoston toimintaa tulisi kehittää
- 4) Säädösjohtamista on vahvistettava ministeriöissä
- 5) Suurten hankkeiden valmisteluun on panostettava erityisesti

Vaikutusarvointiohjeet tulee päivittää

- **Ongelmakohdat**

- Arvioitavien asioiden määrä on suuri
- Ohjeet eivät tue konkreettisesti miten arviointia tehdään tai miten arvioida vaikutuksen olennaisuus
- Lainvalmistelijoiden osaamispuutteet ja yksintyöskentely syventävät ongelmaa

- **Kehittämissuosituks**

- Arviointiohjeet tulisi uudistaa; mm. otettaisiin käyttöön kynnys, jonka yli meneviä vaikutuksia arvioitaisiin
- Laadittaisiin aina yhteenveto arvioinnin tuloksista
- Jälkiarvioinnin ja -seurannan huomioiminen ohjeissa tulisi olla parempi

Tiedonhallintaa tulee vahvistaa vaikutusarvioinnissa

- **Ongelmakohdat**

- Yli ministeriörajojen menevät hankkeet
- Siirtyminen ryhmätyöskentelystä yksintyöskentelyyn
- Lainvalmistelusta puuttuu vaikutusten jälkiseuranta
- Olemassa olevaa tietoa ei hyödynnetä
- Kokeneiden lainvalmistelijoiden eläköityminen; lainvalmistelijoiden vaihtuvuus

- **Kehittämissuositukset**

- Lainvalmistelutapojen kehittäminen
- Hankintaosaamisen vahvistaminen; ulkoiset selvitykset
- Jälkiseurannan kehittäminen
- Lopulliset poliittiset päätökset tehtäisiin olennaisen tiedon jälkeen

Lainsäädännön arviointineuvoston toimintaa tulisi kehittää

- **Ongelmakohdat**
- Vaikutusten laadun valvonta puutteellista; ministeriöt eivät ole kiinnostuneita
- Arviointineuvoston institutionaalinen asema ja resurssit heikot
- **Kehittämissuosituks**
  - Arviointineuvoston mahdollisuus pysäyttää hankkeen eteneminen eduskuntaan
  - Arviointineuvoston neuvontaroolin vahvistaminen
  - Arviointineuvoston yhteistyön lisääminen (ministeriöt/poliitikot)
  - Etenkin merkittävässä hankkeissa arviointineuvostolla voisi olla suurempi rooli säädösvalmistelun suunnitteluvaiheessa

Säädösjohtamista on vahvistettava ministeriöissä

- **Ongelmakohdat**

- Koetaan, että ministeriön ylimmät virkamiehet eivät pysty tuomaan esiin poliittisille päätöksentekijöille lainvalmistelun realiteetteja
- Lainvalmistelun resurssit ovat puutteelliset
- Lainvalmistelun organisointi ”vanhanaikaista”
- Ministeriöiden välillä, mutta myös sisällä, suuria eroja lainvalmistelukäytännöissä

- **Kehittämissuositukset**

- Varmistaa johtavien virkamiesten lainvalmistelun ymmärrys
- Jokaiseen ministeriöön perustettava lainsäädäntöjohtajan tehtävä; KP:t ei eivät ehdi/ole riittävän kiinnostuneita lainvalmistelun kehittämisestä
- Lainvalmistelun kehittämisryhmien johtamisen vahvistaminen ja toiminnan tavoitteellistaminen

Suurten hankkeiden valmisteluun on panostettava erityisesti

- **Ongelmakohdat**

- Lainvalmistelun ongelmat - yleisesti kuin vaikutusarviointien osalta - tulevat pahimmillaan esiin suurissa ja merkittävässä säädöshankkeissa ja -kokonaisuuksissa
- Suurissa hankkeissa korostuvat poliittisen ohjauksen paine ja lainvalmisteluosaamisen haasteet
- Vahva poliittinen ohjaus syrjäyttää helposti keskustelun siitä, mitkä ovat valmisteltavana olevan uudistuksen tosiasialliset vaikutukset

- **Kehittämissuosituksukset**

- Suurten hankkeiden kohdalla valmistelun organisoiminen ja johtaminen valtioneuvostotasolla yli ministeriörajojen esimerkiksi komiteavalmisteluna tai ehdotetun valtioneuvoston yhteisen lainvalmisteluresurssin puitteissa
- Suurissa hankkeissa tulisi organisoida myös ennakollinen vaikutusarviointi ja vaikutusten jälkiseuranta vastaavalla tasolla
- Näin pystyttäisiin paremmin varmistamaan lainsäädäntöhankkeiden toteutuminen yhtäältä vaalikauden aikana ja toisaalta viemään lainvalmistelukokonaisuutta tarvittaessa eteenpäin yli vaalikausien

Vaikutusten arvioinnin tarkistuslista

- Lainvalmisteluohjeissa ei ole yhteenvedoa, mitä vaikutusten arvioinneilta vaaditaan
- Lainvalmistelijat kaipaavat ”tarkistuslistoja” tukemaan työtään
- Hankkeessa laadittiin ehdotus vaikutusten arviointien tarkistuslistasta
- 11-kohtainen kysymyslista; mm.
  - Onko valmistelussa tunnistettu vaihtoehtoisia tapoja puuttua toimintaan?
  - Onko arvioinnissa kuvattu vaikutusten syntymisen syy-seurausketju?
  - Miten vaikutusten suuruutta pyritään arvioimaan?